

Úryvky a dáta o pozostalosti nebohého dr. Milana Štefánika
v hlbokéj úcte predostiera:
Rodina Štefánik.

Pán Prezident!

Náš nebohý Milan Vás vždy menoval a držal za svojho druhého otca. Týmto titulom dovoľujeme si na Vás sa obrátiť v jeho pozostalostnej záležitosti v hlbokéj úcte a preplnení dôverou, že volanie ukřivených a utisnutých nemožno ostať oslyšané u najpravdivejšieho a najspravedlivejšieho muža dnešnej doby.

Vieme, že je vám drahý čas a vyrátaný každý okamžik. I proto pousilujeme sa in nucleo^c podať Vám, čo nás tlačí, poťažme ako nás utiskujú.

Nech tedy vravia v prvom holá faktá a dáta:

Po Milanovom nešťastnom páde s fíetadla a po jeho okázalom pohrebe ako v smerodajných vládnych kruhov, tak aj v širokej verejnosti vzkřsła idea, že z jeho, na to súcej pozostalosti treba a musí sa osnovať

Štefánikovo múzeum,

prirodzene na Slovensku, keďže bol slovenský rodák a v svojej rodnej zemi i zahynul. Nad to vyžadovali to i národne-pedagogické ohľady na svojských hrdinov tak veľmi chudobného Slovenska.

Ako je všeobecne známo, sme rodina absolútne bezmajetná. Ved' práve tohľa bolo kedysi, ani nie tak dávno, a čiastočne i dnes je t. r. akousi kvalifikáciou a legitimáciou poctivých slovenských národovcov. Len zriedkavým bielym vranám inak priala Šťastena, ale aj tých mohli sme na des[a]ť prstoch počítat'.

Naša chudobná rodina vonkoncom nebola v stave osnovať otázne Múzeum. Tak nás potom zo všetkých strán ubezpečovali, že vláda republiky prevezme a odkúpi od nás našu dedovizeň^d tvoriacu pozostalost' a ona založí to Múzeum.

My sme boli za túto myšlienku v nemalej miere zaujatí a verili sme sľubom. Národný idealizmus a pieta voči zosnulému naplňali naše srdcia a chveli sa našou dušou. Ochotní a pripravení sme boli na akékoľvek žertvy.^e Ani sme len netušili, že sa časom celá vec degraduje na púhy obchod, ako čo sa stalo. Tým menej sme mohli šípit', že teprv i pri takejto jej kvalite budeme v našom vlastnom majetku odstrkaní, fumigovaní a na milost' i nemilost' odkazovaní kroz nič nie viacej, ale ani nič nie menej, ako 2 aj ½ roka.^f (Milan zahynul 4. mája 1919.)

Dovolíme si uviesť suchopárne dáta:

Po Milanovej smrti dvaja sme odcestovali do Paríža, uviesť do behu pozostalostné pojednávanie pri francúzskom súde. Na to nám odišiel máj a jún 1919.

Rok na to zase dvaja z nás cez temer tri mesiace pracovali tamže na vymožení pozostalosti.

S týmto spojené naše trovy, výdaný [!] a straty vynášajú asi ¼ milióna Kč. (Cesty, stravovanie, súdy, resp. fiškáli a ver[ejn]í notári, dane, poplatky atp.)

V tomto diele nik nám nepomohol ani činnou rukou ani peniazmi.

Vo všetkom sami na seba boli sme odkázaní, i posledný svoj halier sme vynaložili, ale ponevác to nestačilo, boli sme nútení vyčerpať celý náš úver a narobiť dlžoby po bankách a kde inde, len aby sa pozostalosť *domov*^f dostala.

Parížski starožitníkárski židia už r. 1919-ho ponúkali nám za samú parížsku čiastku pozostalosti (bez tahitskej) jeden milión franc[úzs]kych frankov a hradenie všetkých našich i súdobných trov a výdanov.^g Ale kdeže by sme my vtedy boli sa pustili do jednanja na Milanovu pozostalosť s francúzskymi alebo barsiakými židmi?! Ani len pomyslieť na to.

Radšej svojim za pol ceny, alebo i lacnejšie, len nech je múzeum doma. Aspoň takýmto náčinom boli by sme i my, úbožiaci, prispeli k jeho osnovaniu.

Keď by sme my r. 1919-ho menej boli bývali národovci a viacej bedlili a starali sa o našu chudobu, dnes iste neboli by sme bedári. ¼ miliónové trovy boli by sme si zasporili a nad to 1 milión frankov hotovizne bolo by nám padlo už či od francúzskych židov, a či od vlády, ak by bola chcela s nimi konkurovať a múzeum stavať. A teprv kde je zmarený čas a tolká práca!?

Lenže hľa, tá pieta a obdržaný i daný sľub, spojený s ideou Štefánikovho múzea viazali nás.

Franc[úzs]ky súd r. 1920 (asi v júli) úradne priraknul a vydal našej rodine pozostalosť, a náš (teda nie državny^h) dedičný súkromný majetok, – ovšem po úradnom vytyčení a vyhlásení 6 mesačnej lehoty, v ktorej mali sa prihlásiť a predostrieť svoje oprávnené požiadavky šetcia veritelia, čo sa im fakticky aj vyplácalo; a po vyplatení vyrubenej dedičnej dane a iných poplatkov – a tak brat Mirko so sestrou Elenou menom rodiny ho prevzali.

Avšak súc na odchode, písomne požiadal a poveril parížsku našu čs. legáciu, aby pozostalosť v jeho neprítomnosti *dočasne ošetrovala*.^f

V rozhovore s p. ministrom Benešom, v Paríži onoho času tiež prítomným na tohože ubezpečovanie, že naša vláda pozostalosť cele určite odkúpi od rodiny, a tak že bude potrebné postarať sa o jej odvezenie, brat Mirko nedal síce k tomu ani súhlasu, tým menej poverenia, ale ani neprotestoval proti nemu, lež vymienil si troje: 1) V páde kúpy predáva *ab Paríž*.^f

2) V páde odvozu odvádzajúci zopovedá za straty a nesie riziko. 3) Tenže znáša všetkie s dopravou a dovozom spojené trovy. Rodina v tejto akcii nechce mať žiadného podielu.

Legácia skutočne nechala previesť pozostalosť do Tróji (pri Prahe), kam to asi v *septembri 1920*^f stihlo. A Mirko tiež došiel domov.

Prirodzene celá rodina nezdávala sa, že už teraz konečne po poldruha ročných sľuboch a čakani, po toľkých našich prácach a trovách prikróčí sa k pojednaniu a riešeniu záležitosti a k osnovaniu múzea.

Ponevác definitívnemu skoncovaniu úfali sme sa najďalej do novembra 1920, docitovali sme i bratra^{ch} Igora z Jugoslavie, který^{ch} tam všetko opustil a došiel. Došiel síce až v januári t. r., avšak i tak dosť skoro, bo v Prahe vec nik nehýbal; ani čo by sa na ňu bolo zabudlo.

Tu potom hneď odeslali^{ch} sme na vládu prospopis, že by sa prikróčilo k pojednaniu záležitosti (v januári 1921).

Po niekoľko týždňoch, keď odpoveď nikam nechodila, ústne sme sa dopytovali v ministerstve s plnou mocou o osude nášho prosbopisu. Bolo nám sdeleno, že sa „ztratil“. To sa nám divným zdálo.

No zaslali sme ho na novo.

Avšak *odvety ani do dnes sme neobdržali*.^f Iba súkromnou cestou sme sa dopytovali, že ministerská rada ve^{ch} voľaktorom letnom zasedaní riešila *v zásade*^f odkúpiť pozostalosť.

Keď nešlo písomne, koncom marca t. r. vystrojili sme sa s našou starou matkou osobne, šli sme do Prahy, tam v ministerstve zahraničia prosili sme o riešenie záležitosti a v Troji vybrali sme si daktoré, pre múzeum nesúce predmety, hlavne šatstvo a periny a tie sme domov odniesli. A čakali.^{ch} Ale marne.

Vec zasa zaspala.

V júli vyslali sme bratra^{ch} Ladislava, aby ju pohnul. Na jeho i všetkých nás podivenie stihol do Prahy, práve keď sa tam (v Tróji) začala pozostalosť inventovať *bez predchodiaco uvedomenia a dovolenia rodiny*.^f Súčasne sa aj oceňovali jednotlivé predmety. O tom odhadovaní brat písal nám hneď z Prahy cele pohoršený, že je ono po pravde vlastne len bagatelizovanie pozostalosti.

Z tohoto pokračovania samo sebou plynuli dve konzekvencie: 1) že v Prahe tak asi dovoľujú si disponovať s našim súkromným majetkom, ako s dajakou štátnou korisťou; robia s ňou, *keď chcú a čo chcú*.^f 2) Že ju považujú za predmet puheho obchodu, na koľko sa i nás týče.

V nádeje však, že trebárs po takomto inventovaní pristúpi sa k pojednávaniu, pomínuli sme všetko a čakali^{ch} naň. Zase^{ch} marne.

Medzi časom však už aj novinári začali obecnému oznamovať (napr. poloúradný Slovenský Denník, č. 192^h), že vláda údajne od rodiny odkúpila pozostalosť a darovala ju legionárskemu múzeu v Troji. Ponevác to pravde nezodpovedalo, chceli sme to demontovať. A, podivná vec, dementi nám neuvěřili.

Keď sme nemohli uspieť ani písomnou cestou, ani osobným zakročením, obrátili sme sa na našich priateľov a prozajnívcov, slovom na protekciu. Je to sice žalostný modus vivendiⁱ, ale po dvoch rokoch prirodzený. Najmä keď nám každý dosvedčal, že riadnym spôsobom nikdy ničeho sa nedožijeme.

Ale i to bolo marné.

Ani priatelia, ani priaznivci nič nám nepomohli.

I my, ač nevoľne, prisposobnili^{ch} sme sa k pražskému názoru, že totiž pieta a národné ohľady nehrajú tu valný zástoj, lež hlavná je obchodná stránka veci; i preto utiekali sme sa k ochodnému zákonu a pravidlám a považujúc vládu za reflektanta^a na náš súkromný majetok, chceli sme jej vplyvnou protekčnou cestou doručiť našu nabídku s probou 15. dňovej odpovede. Táto nabídka znela: lebo aby vláda kúpila a tak sa snami pojednala^k, alebo v opačnom páde nech nám naše veci v celosti prinavrátí. Ponevác od vlády darmo sme čakali^{ch} dajakú iniciatívu a bázu k jednaniu, sami sme takú postavili s dvoma hlavnými body: 1) hradiť nám naše trovy a výdania [!] 2) pojednať sa na tej sume, ktorú nám núkali staožitníkárski židia v Paríži, v tom predpokladení, že snad Milanová pozostalosť, časť jeho biografie^l, bude toľko hodná i tej države, za ktorú on žil, pracoval i život dal. Najmä keď že je v nej drahe predmetov i absolútnej ceny.

I tento pokus (4. sept. t. r.) sa nám zmaril, a sice z tých dôvodov, že sme (už po treť raz!) nekráčali úradne predpísanými chodníkmi, ale hlavne, že po poltreť ročnom vyčkávaní prosili sme si rozhodnutie behom určitého termínu. Tomuto bol prísť ultimatívny ráz a tak nabídka pred ministerstvo vôbec ani nedošla.

Bolo nám však poradené počkať na novú, parlamentnú vládu.² Tu vraj sú priaznivejšie výhľady...

Nuž aj tú (už štvrtú) sme dočkali. Dľa kolujúcich správ padať má naša vec do rezortu ministerstva školstva. Preto obsérne písali sme (14. okt.) p. ministromi dr. Šrobárovi, ktorý s mobilizáciou slabo čo má do činenia a prosili ho o zakročenie, alebo aspoň odpoveď. Marne. Ani zakročenie, ba ani len odpovede.

Kdo však na strane kupca a či reflektanta behom dvē^{ch} aj pŕl^{ch} roka neboli sme v stave dospieť ani len k dajakému meritornému pojednávaniu, tu zo strany veriteľov^{ch} javí sa nebezpečná nervozita pre večné odťahovanie so zariadením dlžob,^{ch} ktoré sú buď nebohého pasívy^m, buďto požičky^{ch} na vymahanie pozostalosti.

Dovolíme si len daktoré citáty podať: myjavská banka [:], „Žiadame Vás týmto (18. okt.), abyste dlžobu túto (1917 Kč.) behom najkratšieho času zariadiť ráčili, aby sme zmenky nemuseli vydávať na žalobu.“

Advokátska kancelária dr. Ivana Déreera. Dr. Markovič: „...na základe mojho^{ch} dohovoru s nebohým Milanem v Rusku boli vyplatené na ťarchu mojho^{ch} bežného účtu niektoré dlhy nebohého (10 870 Kč.) ... dohodnite sa v rodine o sposobe,^{ch} ktorým by bol tento dlh vyplatený.“ (25. okt.)

Agrárna banka: „... dříve než přikročíme k energickým krokům, tu bychom rádi záležitost tuto s Vámi pojednali, jelikož bychom neradi rodinu zemřelého pana generála Štefánika tím snad před veřejností kompromitovali.... Záležitost ta (60 000 Kč.) nespěje k žádnému konci a byly [!] bychom tudíž nuceni zahájití nejostřejší opatření, které by mohlo mít v zápětí případné poškození pověsti Vaší vážené rodiny, čemuž chceme v poslední chvíli zabránit“... (4. listopadu). Originále listov ochotni sme kedykoľvek doručiť.

Vari dost^{ch} z citátov. Nuž hla^{ch}, takéhoto druhu upomienky^{ch} dostávame s rôznych stran. Ony svedčia o krajnej netrpelivosti veriteľov.^{ch} Oni nám viacej neveria. Za nemožnenie držia,ⁿ aby sa nebol stvoril dajaký poriadok^{ch}, behom toľkých^{ch} rokov. Veď už aj noviny vyhlásili, že je všetko odkúpené od rodiny a už aj podarované legionárskemu muzeumu. A my len neplatíme. Peniaze sme si odobrali a teraz mlčíme. Kolka mravná pokora^o pre našu rodinu obsažená v takomto teper prirodzenom, ač venkoncom nezašlúženom upodozrievaní!?!

A my to musíme znášať a dnes zajtra aj periny zpod hlavy exekutorovi prepustiť, bo silní pražskí páni ani na naše prosby, ani hrozby nechcú sa s nami pustiť do reči. Ale ani nemienia nám vydať náš majetok, aby sme si s ním dajako sami naložili a pomohli. Oni, ako svet verejne vypráva, mejú času bár päť[,] bár desať[,] bár dvadsať rokov pretáňovať a odročovať.

Lenže pri uvážení týchto dat, ktoré spočívajú na holej pravde, sama sebou prodiera sa myšlienka: či je možné a strpitelné takéto jednanie a zaobchodenie v princípe s jedným privátnym majetkom v jednom právnom štáte?

Vyhovorka na „čas“!? Nuž ale čo chceli a mohli zvršiť francúzski židia behom dakolko hodín, či to nie sú v stave až štyri vlády behom dva aj pól^{ch} roka? A ak ozaj nie sú, čo by bolo neuveriteľné, k čomu potom to bezúčelné zubožovanie jednej beztak úbohej rodiny i bez ohľadu na to, že je to priama rodina generála Štefánika? Vyšné citáty jasne dokazujú, že teraz už mi [!] nemáme žiadneho času, bo nám nechcú čekat ani veritelia jeho dlžeb, ani jeho pozostalosti. Ba zrovna škandálom vyhrádzajú. Ak vláda nemože^{ch} alebo nechce kúpiť a platiť, prečo nám už dávno nevrátila náš majetok samochtiac a dobrovoľne^{ch}? Či tu nie je k uváženiu, kolký^{ch} úrok može^{ch} utraťiť naša chudobná rodina od r. 1919 od keď sa držíme na vládu a jejích sluby,^{ch} pre ktoré sme sa neposlúžili príležitosti pre nás veľmi výhodného prodaju?^{ch}

Ak jeden p. minister nemá času zaoberať sa touto našou vecou, prečo ju neodovzdá jinému^{ch}, ktorý si može^{ch} na to času vytrhnúť. Prečo nás hnať do hmotného a zdánlive aj do mravného bankrotu aj verejnej potupy?

Na všetko jiné je a musí byť času. Len práve na toto jedno nie? Či tu dosť jasne a hlaste nevolá doba 2 ½ roka? Či sme mi [!] tu nepreukázali dosť trpelivosti? A keď bysme my aj ďalej trpelive čakali, tu sú veritelia; oni nám ďalej nechcú shovievať.

Vec sama sebou nie je tak skomplikovaná, že by sa tu vyskytali dajaké prekážky. Zá-
mienka, že napr. predmety z Tahiti snáď ešte nestihli sem, už aj preto je bezpredmetná, bo my tieto i *bez videnia k ostatni[m] mienime pridať*.^f A konečne dnes už dla opisu p. archit. V. Nováka („Nové časy“ - „New Times“ roč. III, Chicago, Ill. 4. nov. 1920, č. 45) vie sa, čo sú za ne.^g

Inič však veci t. r. gratis poskytnuté samosebou nemožou^{ch} byť na závalu ničomu.

Ale snáď dajaký právny titul lebo národ stojí v ceste?

Ak mala vláda na Milanovi dajakú požiadavku, mala si ju uplatniť v Paríži pri francúzskom soude behom vyhlásenej 6. mesačné lehoty cestou legácie. Ktorá mala o všetkom presné informácie a vedela o každom našom kroku. Francúzsky verejný notár úradne vybavoval takéto záležitosti a vyplácal pasiva.^m A nám potom vydal len čo zvyšovalo. Ak teda legácia v zákonitej dobe neohlásila svoju požiadavku, sama je si viná a znáša zodpovednosť. Nás tedy do tejto veci ako rodnu nič.

Avšak i keď by skutočne bolo v nás náklonosti chcieť zariadiť takúto post festa^r zá-
ležitosť, nikdy sme zo strany vlády k tomu vyzvania nedostali. Ba ona s námi o ničom nevjednávávala.

Čo sme sa do[po]čuli súkromnou cestou, to pre nás, ani pre vec nemože^{ch} byť smerodajné.

Tou samou cestou do[po]čuli sme sa i o daktorich [!] u nás sa nachodiacich predmetov, že si ich vláda *pre slovenské múzeum*^f nárokuje.³

V tomto ohlade tiež stojí to, čo sme vyššie podotkli. Od nás vláda do teraz ničoho nereklamovala.

Ale i ak by skutočne jestvovali dajaké odovodnené požiadavky o čom my predbežne nie sme ani uvedomeni, ani prevedčení, až na súkromné povedačky: ani v tom páde nie je vláda oprávnená s našim krvopotne vymoženým majetkom nakládať konfiškácii veľmi sa podobujúcim spôsobom,^{ch} ako čo by sa tu jednalo o dajakú zabavenú državnú korisť. Kdežto defakto ta nakladá. A nás považuje za akúsi neprijemnú rodinnu

pripletu, ktorá sice tiež má dajaké dedičné slovo k veci, ovšem ale len také, na ktoré netreba ohlady brať.

Keď francúzsky súd vydal pozostalosť nášmu splnomocnenému bratovi Mirkovi, stať náš dedičný súkromný majetok on ho mohol i v Paríži komukolvek predat,^{ch} alebo domov, do rodiného krbu doviest. V tom okrem rodiny nik ho nemohou hatiť.^{ch} A keď by bol urobil či to prvé, a či to druhé, bol by cele múdro jednal. Kto chce kúpiť^{ch}, nech plati hotovím. A rodina by dávno mala pokoj a poriadok so všetkým. Lenže mladý, neskúsený dobrodušný a ľahkoverný náš braček vypustil náš rodinný majetok zo svojich rúk a bona fide^e sveril ho na cudzie. A to sa teraz na nás všetkých špatne mstí. Dnes [,] zajtra môžeme prísť o všetko, ešte aj o česť a dobré meno. Mi [!] stojíme bezvládni, i voči tým vplyvným pánom, ktorí sa posadili a disponujú s naším majetkom [,] i voči veriteľom^{ch}, ktorý [!] svoje dobrým právom požadujú.

Lenže s Chalúpkom⁴ rečeno: „A vo svojom nie sme svojí“, mi [!] nemáme žiadnej výkonnej moci, vynútiť si v 13 mesiacoch po dovoze buď odkúpenie, buďto vrátenie pozostalosti a tak isto, v našej úplnej chudobe nie sme v stave poplatiť dlžoby.

Vláda tak sa zdá, mieni voči nám v tejto otázke zaujímať stanovisko, stať vláda državy voči občanom. Kdežto my dnes už po toľkých trpkých skúsenostiach stojíme na základe dedičného a obchodného zákona. Pozostalosť je jedine a výlučne náš súkromný majetok, s ktorým len my máme právo disponovať. A vládu považujeme za reflektanta,^j prípadne kupca naň. Naše je právo, stavať podmienky a termíny, bo len mi [!] si vieme, čo nás kde tlačí; jeho je právo, tieto prijať, buď odmietnuť, prípadne iné nabídnúť za základ pojednávania; lež k roz 2. aj púl r[oka] len sľubovať a nikdy ani nekúpiť ani nejednať ani nevrátiť a nás tým do škody, biedy a hanby hnať; akým právom alebo titulom, je v pravde nepochopiteľné.

Keď bolo treba cestovať, vymáhať, pracovať, troviť, platiť, vtedy žiaden z mocných pánov nevzpružil ruku, ani neotvoril nám svoju peňaženku k pomoci. Nik sa nás ani len nespýtal: no, Štefánikovci, vieme, že ste úplne chudobní, či vy vládžete časom, existenciami a grošom, či vám netreba v dačom dajakej pomoci?

Teraz k hotovému, za cenu dlžôb a asistencií vymoženému, ľahkovernosťou a neopatrnosťou nášho mladého bračka z našich rúk vymanenému nášmu majetku našlo by sa samozvaných, od nás nikdy nepoverených dirigentov a disponentov, ktorí by nás od neho odstrčili, v jeho úžitku hatili a na svoju milosť a nemilosť odkazovali. Sicut exempla docent,^t...

Ale akým právom...?

I keď by sme sa chceli dať na takú servilnú úlohu, – čo je vytvorené, že v otázke nášho súkromného majetku pri našom súdobne a zákonom podopretom práve vlastníckom korili by sme sa jednému nezákonnému zasahovaniu doňho zo strany tretej osoby len preto, že je ona mocná a vládu v rukách drží. Dnes už ani to by sme nemohli, bo je v otázke *naša česť*.^f

Ňou sme angažovaní pri našich sľuboch, že keď náhle vymôžeme si od francúzskej vlády našu pozostalosť, hneď porobíme s ňou také poriadky, aby sme mohli dlžoby poplatiť. A my naše sľuby chceme plniť. Ale nemôžeme.

Vláda sa mení, my nemáme koho chytať za čestné slovo, trebárs na sľuboch nikdy neschádzalo. Nás však každý ad personam.^u

A my pri našej ohrozenej česti hádam necháme lubovolne šafáriť nám celé cudzích ľudí v našom majetku, ktorým by sme si mohli pomôcť?

Dobrovolne nikdy.

Ale ponevadž *fakticky* predsa musíme, v záujme obrany našej česti, povinni sme dokázať, že sa to nedeje s našim súhlasom, ani našou nedbalosťou, lež púhým právom páste silnejšieho, vládnejšieho, ktorý dost' moci má získať platností svojej ľubovôli, lebo nevelí na vzdor všetkým našim snahám i právam.

2 aj 1/2 ročné, potažne 13 mesačné odročovanie a pretahovanie ničím iným vysvetliť nemožno.

Ale že my takéto právo nikdy neuznáme a proti nemu do krajnosti mienime sa boriť až po najvyššie fórum, dokazuje náš prítomný spisek.

Čo do spôsobu kúpi a ceny z uvedených príčin nebolo o tom ani reči. My sme sa síce pokúsili predostrieť, chcieť vláde za základ pojednávajúce nábytku parížskych židov v domienke, že nebude neskomný pýtať 1921-ho roku to, čo sme mohli obdržať už 1919-ho v Paríži, najmä keď tahitskú časť zdarma chceme pridať k ostatnému a v páde vyplatenia našich trov nepožadujeme úroky na toľkú sumu a dobu, k čomu by sme ovšem právo mali, ďalej že si želáme všetko muzeálne pospolu a nie po kuse predat', konečne že v páde dohodnutia naklonení sme jedni čiasťku výplaty i v zemi prijať, ak ju má erár na predaj, no, nikdy nám nebolo dané príležitosti naše náhrady vláde môcť sdeliť a s ňou ich tak pojednať.

Ostáva nám ultima ratio,^v súdobné zakročenie, čo by znamenalo verejný škandál, ovšem nie pre našu rodinu. Preň po toľkom pretahovaní na nás nik by nehodil kameňom. Najmä ak by sa verejnosť dozvedela o rôznych detailoch a o našej chudobe i dlžobách. Nuž jej sa my nemáme čo obávať.

Avšak v spojení s bratovým menom želáme si dlá možnosti vyhnúť takémuto expediensu; veritelia jednak nebudú chcieť čakať do konca súdu, ktorý dlá advokátskej mienky tiež tak možno cez roky a roky pretahovať, ako sa to robí s tou našou pozostalosťou. Na nás pre dlhy a súdobné trovy tiež len mizina čaká a konečne žije v nás pevné presvedčenie, že sa nám podarí na Najvyššom mieste pravdy dovolať.

Neobviňujeme žiadnú určitú vládu, ani osobu, avšak ani nemôžeme ostať bezcitní vôči tým krivdám a tomu stiesnenému ba trovna zúfalému položeniu, do ktorého akási tajná, ale vplyvná a nám naskrze nepriaznivá ruka vohnala našu rodinu.

My chtiac-nechtiac musíme sa porátať s danými a až po našu česť siahajúcimi okolnosťami a zistiť nasledovné:

1) Otáznu pozostalosť vymohli sme si od franc[úzskeho] súdu, sťa náš dedičný súkromný, rodinný majetok so všetkými vlastníckymi a dispozičnými právami.

2) Vymohli sme si ju výlučne našimi trudami a grošmi, i dlžobami.

3) Po vymožení zverili sme ju parížskej legácii iba k dočasnému ošetrovaniu, bez akéhokoľvek ustúpeniu našich práv.

4) Ona (a či vláda?) pro prio notu^w a na svoje riziko dala ju priviesť do Tróji pri Prahe.

5) Od 2 aj 1/2 roka sľubuje sa rodine, že vláda ju odkúpi od rodiny cieľom osnovania Štefánikovho múzea. Prázdne sľuby.

6) 13 mesiacov uplynulo od dovezenia pozostalosti do Tróji. Na marno.

7) Rodina snažila sa i osobne, i úradnými i protekčnými cestami vyprovokovať riešenie: či chce vláda kúpiť, pojednať sa a platiť alebo nie. Všetko bolo márne. Ničoho sme nedocíľili.

8) Naproti tomu v Tróji, – nevieme akým právom a vplyvom – tak sa zadržuje náš privátny majetok, tvorca [!] pozostalosti, ako dajaká zhabaná dráževná korisť a my v jeho užívaní, v slobodnom disponovaní s ním, slovom v našich zákonitých vlastníckych právach obmedzovaní a hataní sme, nakoľko nám ho ani neodkúpia, ale ani nevydajú.

9) Naším vedomím vláda v zákonitej lehote v Paríži ani neprihlásila dajaké državné požiadavky, alebo nároky na pozostalosť, ani jej vydanie neprotestovala.

10) Milanove staré dlžoby po Slovensku i Jugoslávii, ako aj pôžičky na vymáhanie pozostalosti, stoja nezaokryté vzdor nášmu dobromne [!] danému a tak i akceptovanému sľubu, že po jej vymožení na skutku budú poplatené.

11) Veritelia sú v krajnej miere netrpeliví a dobrým právom požadujú svoje, trebárs i ohrožovaním našej osobnej i rodinnej cti, bo za holé absurdum a právne nonsens držia terajší stav vecí, najmä po tolľkej dobe a po opačnom novinárskom udaní.

Pre tieto naše krivdy, útlaky a úzkosti utiekáme sa v našej bezradnosti a bezmocnosti k pánu prezidentovi o záštitu proti bezpráviu s úctivou prosbou:

a) aby naše, vo Francúzsku riadne vymožené a súdobným výrokom zaistené, avšak tu doma nám neznámymi faktormi naštrbené, hatené a obmedzované vlastnícke i dispozičné práva boli nám bezpodmienečne uznané a od každého šetrne i bez súdobného zakročenia z našej strany;

b) aby naša rodina bola do nich reponovaná dotyčne otáznej Milanovej pozostalosti;

c) aby pre tlak neodbytných a rodine nepriaznivých okolností po poltretoročnom odročovaní dľa možnosti v najkratšej lehote (avšak pred zakročením veriteľov), definitívne bola riešená a skoncovaná otázka kúpy, buď povrátenia pozostalosti a osnovania múzea medzi rodinou, sťa predavačom a vládou, sťa reflektantom, prípadne kupcom.

Úctive prosíme i o audienciu, nakoľko by pan prezident žiadal našu osobnú prezentáciu a v určenú dobu presne sa dostanovíme.

Odporúčajúc sa do láskavej priazne značíme sa panu prezidentovi

V Bratislave (Masarykovo nám. 7) a v Levoči, 10. novembra 1921.

V hľbokej úcte:

Igor Štefánik v. r.
Dr. Ladislav Štefánik v. r.
Kazimír Štefánik v. r.
bratia

Alber[t]ina Štefánik v. r.
matka
Zuzanka a Elenka,
po Pavlovi Štefánik
siroty

Ludmila Zmertych rod. Štefánik v. r.
Olga Hajtšová rod. Štefánik v. r.
Elena Izáková rod. Štefánik v. r.
Mária Štefániková v. r.
sestry.

Pozn. Ešte sme čakali vyše dvoch mesiacov, no zase len márne. Preto sme sa odhodlali ku kroku v prílohe ./ označenému.⁵

V Bratislave 23. jan[uára] 1922.

Igor Štefánik v. r.

DOPIS

AKPR, f. KPR, protokol T, sign. T 1400/21, k. 60. Opis, strojopis.

- a – Adresováno: Pánu Prezidentovi Čs. Republiky, Tomáši G. Masarykovi v Prahe.
- b – Podle poznámky na dokumentu došel dopis do Kanceláře prezidenta republiky 24. 1. 1922.
- c – In nucleo – v jádru, stručně.
- d – Dedovizeň – dědictví, pozůstalost.
- e – Žertva – oběť.
- f – Podtrženo v textu.
- g – Má být zřejmě: výdavkov.
- h – Državný – státní.
- ch – Tak v originálu. Opis zřejmě pořizoval český úředník, který nevědomky použil český tvar.
- i – Modus vivendi – způsob života (lat.), zde ve významu: způsob koexistence.
- j – Reflektant – zájemce, uchazeč.
- k – Vyrovnala.
- l – Biografie – zde ve významu: život.
- m – V originále psáno: passivy.
- n – Podle smyslu má zřejmě být: Za nemožné držia.
- o – Má být zřejmě: Kolká mravná pokora...
- p – Provést, uskutečnit.
- q – Rozumí se: co ve sbírce z Tahiti je.
- r – Post festum – opožděně.
- s – Bona fide – v dobré víře, v dobrém úmyslu.
- t – Sicut exempla docent – Jak příklady učí.
- u – Ad personam – osobně.
- v – Ultima ratio – poslední možnost, poslední řešení.
- w – Pro prio nota – na první znamení, na první upozornění.
- 1 – Viz článek: Štefánikovu pozostalost dostalo darom od čs. vlády muzeum čs. legií v Troji u Prahy. In: *Slovenský denník*, (4), 1921, č. 192, 25. 8., s. 5
- 2 – Rozumí se vláda složená z politických stran a mající oporu v poslanecké sněmovně. Zde míněna vláda Edvarda Beneše, která 26. 9. 1921 nahradila úřednickou vládu Jana Černého.
- 3 – Míňeno Slovenské národní muzeum. Část pozůstalosti M. R. Štefánika se dnes skutečně nachází v SNM, mimo jiné též v Etnografickém múzeu SNM v Martině.
- 4 – Míňeno slovenský básník a evangelický kněz Samo Chalupka (1812–1883). Jméno je v strojopisném opisu zkomoleno na „chápulka“, toto je přeškrtnuto a nad ním je tužkou napsáno „Chalúpka“.
- 5 – V archivu není příloha k dokumentu připojena. Součástí spisu je však úřední záznam z 25. 2. 1922 čj. T 796/22. V něm se uvádí, že věc komplikují majetkové otázky, protože není jasné, co bylo Štefánikovým soukromým majetkem. Sbírký zakoupené M. R. Štefánikem v Japonsku byly opatřeny za peníze,

keré Štefánikovi nepatřily a Štefánik je kupoval pro některé české či slovenské muzeum. Rovněž peníze, nacházející se na Štefánikově účtu v Paříži, které tamní soud rodině vydal, nebyly jeho soukromým majetkem, nýbrž šlo o peníze zaslané americkými Slováky na osvobozovací akci. Nicméně prezident nařídil ministerskému radovi Strimplovi, aby věc s rodinou urovnal. Doporučil mu také požádat ministra Šrobára, aby vyjednával se Štefánikovou rodinou a dohodl se na přijatelném finančním vyrovnání.

E. Šoltésová T. G. Masarykovi
Turčiansky Sv. Martin, 11. listopadu 1921

/88

Turčiansky Sv. Martin 11. XI. 1921

Pán Präzident!

Ráčte láskavo prijať v pripojenom čísle „Živeny“ článok: *Návšteva präzidenta Masaryka na Slovensku*^a – na znak mojej oddanej úcty k Vám.¹

Elena Šoltésová.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-II-44. Originál, rukopis.

a – Podtrženo E. Šoltésovou.

1 – ŠOLTÉSOVÁ, E. Návšteva präzidenta Masaryka na Slovensku. *Živena* (11) 1921, č. 10, október, s. 197.

J. Hrabovský T. G. Masarykovi
Budapešť, 14. listopadu 1921

/89

Hlbokoctený Pán Präzident!

První den na slobode na vislanectvi v Pešti s vernou poddanostou spominám se na vás a posílám vám moje nejpoddanejší pozdravení.

Juraj Hrabovský,
bivalý vislanec dolňozemských Slovákov na Rumunskom sneme^a.

B[uda]pest dne 14/XI 1921.